

Een huis voor de ziel

Parochies met stip en aandacht voor ex-gedetineerden

'Een huis voor de ziel' is het thema van de landelijke studiebijeenkomst van het Pastoraat Woonwagenebewoners in Nederland (PWN) op 27 september te 's-Hertogenbosch (Mariënborg, St.-Janssingel 92, van 10.00 - 16.00 uur). Aandacht wordt gevraagd voor 'parochies met stip' vanuit het r.-k. justitiepastoraat.

In september 2002 verscheen in *Zandschrift*, het contactblad voor het justitiepastoraat, een artikel over 'kerken met stip' van Paul Oskamp. Hij schrijft daarin het volgende:

'Nogal wat gedetineerden krijgen in de justitiële inrichtingen voor het eerst of opnieuw met God en geloof te maken. Ze lezen de bijbel, bidden, bezoeken de kerkdiensten, worden geraakt, praten erover met anderen. Zo ervaren zij soms kerk/ geloofsgemeenschap. Tot de dag van invrijheidstelling aanbreekt. Want hoe gaat het dan verder? Wat zou het fijn zijn om, net als bij de geestelijke verzorging in de bajes, een dak boven je hoofd en een huis voor je ziel te vinden. (...) Maar hoe vind je daarbuiten in het woud van religies en kerken je plek.'

Oskamp zoekt vervolgens een oplossing:

'Het schijnt dat landlopers op hun tochten langs huizen en boerenhoeven eertijds een teken, een stip of zo, aanbrachten op het hek of de deurpost van die adressen waar voor hen iets te halen viel. Zo is het denkbaar dat het justitiepastoraat een landelijk overzicht maakt van 'kerken met een stip', van christelijke geloofsgemeenschappen waar ex-gedetineerden welkom zijn en zich thuis kunnen voelen.'

Ook onder woonwagenebewoners, Sinti en Roma bevinden zich (ex-)gedetineerden. Zijn de parochies met stip er ook voor deze mensen en hun families?

De inleiding over dit onderwerp zal worden verzorgd door drs. C.W. Burgering, r.-k. justitiepastor in de P.I.'s te Hoogvliet en in Scheveningen.

Heeft u interesse in deze dag? Stuur dan vóór 9 september a.s. de bon in of zend een e-mail naar onderstaand adres.

Ook op de website

www.rkdiaconie.nl is een website met het wat, hoe, wie en waarom van diaconie in Nederland en is een initiatief van de Diaconale Alliantie. Het landelijke woonwagenepastoraat PWN heeft er een plaatsje gekregen.

Waar kunt u ons vinden?

Ga naar: www.rkdiaconie.nl

Klik op 'In buurt en wijk' en vervolgens (rechtsboven) op 'woonwagenebewoners'.

✂

Naam:

Adres:

Postcode: Woonplaats:

O wenst deel te nemen aan de landelijke bijeenkomst van het Pastoraat Woonwagenebewoners in Nederland op woensdag 27 september 2006 te 's-Hertogenbosch.

S.v.p. vóór 9 september 2006 retourneren aan:

Pastoraat Woonwagenebewoners in Nederland, t.a.v. Hélène van Hout,
Emmaplein 19-21, 5211 VZ 's-Hertogenbosch. E-mail: pwin@tiscali.nl

Gebed verhoord

“Regelmatig ga ik naar de St.-Jan in 's-Hertogenbosch, een kerk die overdag altijd open is. Voorheen stak ik er altijd twee kaarsjes op bij Maria in de speciale kapel: één voor mijn overleden broer en één voor ieders welzijn. Maar als je er zo rond het middaguur binnenwandelt staan er vaak al honderden lichtjes voor Maria te branden. Als zij al die gebedjes van al die mensen moet aanhoren, heeft ze dan nog wel tijd voor mij, zo vroeg ik me een keer af.

Op een dag dwaalde ik wat door de kathedraal en vond in een nis een mooi houten beeld van de heilige Jozef met het kind Jezus op zijn arm. “Tot u H. Jozef, nemen wij onze toevlucht” staat erbij. Er brandden maar enkele lichtjes voor, dus ik dacht: ‘Wie weet kan Jozef een goed woordje voor me doen, zo druk heeft hij het vandaag niet’. Het ene kaarsje stak ik aan voor mijn broer, het andere, geheel tegen mijn gewoonte in, ook een beetje voor mezelf. Ik vroeg de heilige Jozef om wat rust in mijn hoofd, want daaraan schortte het nogal de laatste tijd. De nacht daarop voelde ik me beroerd en lamlendig en de volgende ochtend kreeg ik mijn hoofd nauwelijks van het kussen. Die toestand duurde enkele dagen en nadat ik weer was opgeknapt ging ik naar de St.-Jan en stevende rechtstreeks op het beeld de heilige Jozef af. ‘Beste Jozef,’ zo sprak ik hem aan, ‘u heeft mijn verzoek wel heel erg letterlijk genomen. Voor een beetje rust in mijn hoofd was het echt niet nodig om me gelijk knock-out te slaan.’

Ik blijf Jozef in ere houden, maar dit was wel de eerste en de laatste keer dat ik iets voor mezelf vroeg.”

Reis naar Auschwitz

Gedenken in Auschwitz

Van 1 tot en met 6 mei 2006 reisde een groep van ruim veertig Sinti, Roma en enkele burgers naar het voormalige concentratie- en vernietigingskamp Auschwitz. Het was de derde keer dat de Landelijke Sinti en Roma Organisatie (LSRO) in samenwerking met de Stichting Rechtsherstel Sinti en Roma (SRSR) deze reis organiseerde.

Oorlogsslachtoffers

Op 16 mei 1944 vond er om vier uur 's morgens een georganiseerde razzia in Nederland plaats: 578 personen ‘naar de geaardheid der zigeuners’ werden overal opgepakt en met treinen naar het doorgangskamp Westerbork gestuurd. Van hen werden 279 na verloop van tijd weer vrijgelaten omdat ze Nederlandse woonwagenbewoners waren, en nog eens 54, omdat ze als zigeuner de nationaliteit hadden van een neutraal land.

Op 19 mei 1944 vertrok een transport met gevangenen uit kamp Westerbork richting Bergen-Belsen en Auschwitz-Birkenau. Dit laatste concentratiekamp was ook de bestemming voor de 245 Sinti die zich in de trein bevonden. In Auschwitz kwamen ze - samen met zigeuners uit andere bezette Europese landen - in het *Zigeunerlager* terecht. Slechts dertig Nederlandse Sinti overleefden.

Alert blijven

“Als je op vakantie gaat naar Polen of een ander ex-Oostblokland,” geeft een van de deelnemers mee, “en je bent van plan om Auschwitz aan te doen, bewaar het bezoek dan voor de laatste dagen, neem een bloemstukje mee, of steek een kaarsje op bij de fusilladeplaats. Ga naar het *Zigeunerlager* in Auschwitz-Birkenau. Laat alles op je inwerken. Auschwitz is niet alleen een museum, maar vooral een plek waar zovelen anoniem en als een nummer zijn behandeld en omgebracht. Wees ervan bewust dat op elk tijdstip waar ook ter wereld deze verschrikkingen opnieuw kunnen plaatsvinden. Wereldwijd worden Sinti en Roma nog steeds vervolgd en gediscrimineerd. Auschwitz leert ons dat we alert moeten zijn en blijven. Zoals Sinto Zoni Weisz het eens zei: ‘...dat onze dierbaren niet voor niets gestorven zijn ...’ ”

Speciale uitgave

Van de indrukwekkende reis naar Auschwitz verschijnt in het najaar een speciale editie: *Ge-denken in Auschwitz*, een uitgave van het PWN, met financiële ondersteuning van de Stichting Rechtsherstel Sinti en Roma. Wij zullen u in een volgend nummer hierover nader informeren.

Sinti-bedeavaart Roermond

Al vijftwintig jaar naar Maria

Op een groot veld temidden van bedrijven op een industrieterrein, even buiten Roermond, zijn in de tweede week van juli zo'n vijftig Sinti-families neergestreken met hun caravans en campers. Ze blijken afkomstig uit België, Duitsland, Frankrijk en - vooral - Nederland en hebben hun kampementen opgeslagen in een grote ring. Aan de rand staat een grote witte tent met stoelen, tafels en een podium. De Sinti zijn op bedevaart, dit jaar voor de vijftwintigste keer, naar de Kapel van Onze-Lieve-Vrouw in 't Zand. Van 12 tot en met 16 juli bidden ze er, vieren ze samen feest en onderhouden ze hun eigen cultuur.

De kapel is een bedevaartsoord, nadat zo'n vijf eeuwen geleden een Poolse herder een Maria-beeldje in een waterput had gevonden. Aan het beeld en het water worden sindsdien wonderen toegeschreven. Voor de Sinti heeft de Kapel in 't Zand bijzondere waarde, vertelt Hannes Weiss, de informele leider van de Sinti. “Vroeger trokken Sinti regelmatig met hun paard en wagen Roermond in, bijvoorbeeld als er iemand ziek was. Men had geen geld voor de dokter, dus dronk men heilig water uit de kapel. Dat hielp dan een beetje.”

Welkom

In Roermond houden Sinti voor de vijftwintigste keer een bedevaart naar de Kapel in 't Zand. Het begon allemaal in 1982 toen pater Jan van der Zandt, net aangesteld als landelijk hoofdaalmoezenier voor woonwagenbewoners, Sinti en Roma, tijdens een internationale bedevaart naar Banneux Hannes Weiss ontmoette. De Sinti wilden graag een Nederlandse bedevaart, maar stuitten al jaren op bezwaren en onwil van burgers en pastores. Tot hun stomme verbazing hoorden ze pater Van der Zandt zeggen: “Natuurlijk, zeker, dat gaan we doen!” En na vijf minuten stond vast dat er een Sinti-bedeavaart in Nederland zou komen en wel naar de plaats Roermond. “Er moest in de praktijk nog veel werk voor worden verricht, maar de rachai (= priester) heeft het voor elkaar gekregen,” verwoordt Hannes Weiss trots. Eerst was de burgerbevolking huiverig voor de komst van de Sinti. Zigeuners zouden arm zijn en stelen, het ontbrak hun in het verleden immers vaak aan vast werk en inkomen. Maar al snel bleek de bedevaart ingeburgerd in Roermond. De Sinti sliepen op een veldje midden in het centrum waar ze stroom mochten aftappen van de parkeermeters. Water kwam via een slang uit het belastingkantoor.

Hannes Weiss weet nog hoe ze in het begin bekendheid wilden geven aan hun komst: “Tijdens een van de eerste bedevaarten regelden we een trekker en een platte wagen. Ikzelf zat achter het stuur en op de wagen werd een eigen Sinti-orkest geïnstalleerd. Daarmee reden we vervolgens een hele middag door de stad om de inwoners een gratis concert aan te bieden.”

Tentoonstelling

Het is 2006. Vlak voor aanvang van het 25-jarig jubileum van de Sinti-bedevoort wordt de tentoonstelling *Sinti oen Roma durch o Tsiro en o Hollanto* (Sinti en Roma door de eeuwen heen in Nederland) onder grote belangstelling en met traditionele zigeunermuziek door burgemeester Van Beers van Roermond geopend. Van Beers memoreert dat de Sinti een geschiedenis meedragen met mooie (“Ik denk aan de cultuur, de creativiteit, de ambachtskunst”) en zwarte bladzijden (“oorlog, perioden van uitroeiing”). “Einstein heeft eens gezegd dat het makkelijker is om een atoom te verbrijzelen, dan een vooroordeel weg te nemen. Ik hoop dat deze tentoonstelling tot dat laatste in staat is,” zo sprak de burgemeester.

Leven en lijden

De openingsdienst van de bedevaart is zoals gebruikelijk op donderdagavond op de standplaatsenlocatie, in de open lucht, met kampvuur. De volgende dag staan de processie en de kerkdienst centraal.

Een dag later, zaterdag, vindt rond halfdrie de traditionele woonwagenezegening plaats, ditmaal verricht door pastor Karel Weerkamp van de Kapel in 't Zand, en 's avonds komen de bedevaartgangers naar het kruiswegpark waar met muziek, gebed en bezinning het leven en lijden van Christus en van de zigeuners wordt herdacht.

De geschiedenis van de Sinti in Europa kent lange perioden van vervolging, discriminatie en uitroeiing. Honderden Nederlandse Sinti en Roma werden in de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers afgevoerd, slechts weinigen overleefden de concentratiekampen. “Het laat bij de huidige generatie nog steeds wonden achter,” weet landelijk woonwagendorp Jan van der Zandt. “Na de oorlog hadden de Sinti grote moeite elkaar terug te vinden, doordat een grote groep uit hun midden was weggevoerd. Sommigen hadden hun hele familie verloren. Het verlies was werkelijk onbeschrijflijk en de hulp die hun in Nederland werd geboden vaak minimaal.”

Maria

Praten over de dood is taboe, de Sinti hebben daarom jarenlang niet gesproken over de Holocaust. Steun vonden ze bij Maria. “Mijn moeder vluchtte van 1940 tot 1945 met ons gezin van zeven kinderen - ik was toen een jongen van een jaar of vijftien - overal naar toe,” zegt Hannes Weiss. “Net als Maria, die moest vluchten voor Herodus om haar Zoon te beschermen. Wij zijn uiteindelijk niet gepakt, Jezus wel. Hij moest sterven om ons te verlossen van onze zonden.”

Maria neemt een bijzondere plaats in in de harten van de Sinti: “Wij zijn een beetje trots op haar. Als zij er niet was geweest, zou Christus nooit gekomen zijn,” zegt Hannes met volle overtuiging.

Eucharistieviering

Met een eucharistieviering sluit de Sinti-gemeenschap op zondag de vierdaagse bedevaart af. Bisschop Frans Wiertz van het bisdom Roermond gaat voor, ‘rachai’ Jan van der Zandt m.s.c. en de pastor van de Kapel in 't Zand, Karel Weerkamp, assisteren. De dienst heeft buiten plaats, vlak bij de kapel. Het orgel is vervangen door een Sinti-orkest, bestaande uit mannen die ontroerende vioolmuziek ten gehore brengen.

De honderden aanwezigen (Sinti, woonwagendwoners, en ‘gewone’ kerkgangers) zijn omringd door bloemen. Mannen in pakken staan rustig te praten en de kinderen spelen en dansen. De pastores, die zich buiten in een speciaal kleedhokje hebben omgekleed, zijn het tafereel gewend.

De bisschop moet zichtbaar even wennen aan de speelse meisjes met hun zwierende rokjes, zo vlak naast hem op het podium. Maar de kerk staat open voor iedereen. De bisschop benadrukt dat het evangelie vooral door 'mensen onderweg' wordt verkondigd. "En onderweg zijn betekent dat u heel vaak de last voelt van het zware kruis dat u draagt," waarmee bisschop Wiertz doelt op de vooroordelen, discriminatie, en de vervolgingen in het verleden.

"De Sinti zijn religieus," zegt pastorale werker Bert Simons, die via de Kapel in 't Zand betrokken is bij de organisatie van de bedevaart. "Ze gaan niet wekelijks naar de kerk, maar zijn zeer traditioneel gelovig. Vooral de moeders spelen een grote rol met het doorvertellen van bijbelverhalen aan kinderen. Zo'n eucharistieviering als deze wordt daarom misschien wel door meer jongeren bezocht dan andere kerkdiensten."

Delen

Hannes Weiss is er trots op dat zij, Sinti, nog steeds een eigen volk zijn. "In 1420 zijn de Sinti hier in Nederland voor het eerst gesignaleerd en we bestaan nog steeds. Met een eigen cultuur, eigen muziek, een eigen taal en eigen wetten." Armoede is geen schande, het is slechts lastig, concludeert hij, en het heeft de Sinti iets belangrijks geleerd: "Wij delen graag ons brood. En zou Christus niet gedeeld hebben? Weet u, het bijbelse verhaal van de wonderbaarlijke broodvermenigvuldiging vertelt niet eens of Jezus zelf wel at van het brood dat hij brak. Zo gericht was Hij erop dat de anderen genoeg zouden krijgen..." Waarmee de slotmaaltijd van de bedevaart kan beginnen.

**Eucharistieviering in de open lucht met pater Jan van der Zandt m.s.c. en Hannes Weiss (r.)
Sinti-bedevaart Roermond 2006.**

Foto: © de Volkskrant, Martijn Beekman

Water uit het heilig putje als medicijn

Sinto Roweno was elf jaar, achtenveertig jaar geleden. Zijn amandelen moesten dringend worden verwijderd en daarvoor werd hij opgenomen in het ziekenhuis van Helmond. “Ik herinner het me nog als de dag van gisteren,” zo vertelt hij. “Ik deed niets dan huilen en wilde alleen maar naar huis. Als ik uit het raam kon vliegen had ik het gedaan. In het ziekenhuis konden ze niets met me beginnen en op een gegeven moment was men ten einde raad. De zuster gaf me een spuitje om te kalmeren en vervolgens werd mijn moeder gebeld. Enkele uren later stonden mijn ouders aan het bed. Ik riep tegen ze: ‘Hebben jullie nou je zin? Nu ga ik dood.’ Mijn moeder begon te huilen en trok meteen de conclusie: ‘Dan nemen we je maar weer mee naar huis.’ Verschillende doktoren werden erbij gehaald die allemaal meenden dat ik absoluut geopereerd moest worden. Als ze mij nu zouden meenemen, merkte een van hen op, dan zou het met mij op de drempel van het ziekenhuis weleens gebeurd kunnen zijn. Waarop mijn moeder zei: ‘Nou, dat risico nemen we dan.’ Ze ondertekenden de papieren en ik mocht het ziekenhuis verlaten.

Aan het eind van de middag vertrokken we, niet naar onze wagen maar naar de Kapel in 't Zand in Roermond. Ik was goed ziek en moest plat in de auto liggen en de jongen die chauffeerde - mijn ouders hadden zelf geen vervoer - reed stapvoets. Mijn broertjes en zusjes waren er allemaal bij. Het eerste wat we deden toen we in de kapel aankwamen was naar Maria gaan. Samen hebben we bij haar gebeden, kaarsjes opgestoken en water gedronken uit het heilig putje. Plotseling kwam een blij gevoel over ieder van ons. Ik voelde me gelijk een stuk beter, alsof er niets aan de hand was. In een opgetogen stemming keerden we huiswaarts. Het was de reis van mijn leven, herinner ik me. Twee dagen later kwamen er twee verpleegsters langs. Hun gezichten trokken scheef van verbazing toen ze mij aantroffen terwijl ik rustig een patatje zat te eten. We vertelden ze dat ik dagelijks voor het slapengaan een paar slokken van het heilig water dronk en dat ik aan de betere hand was. Een medische verklaring konden we niet geven. De kwaal trok na verloop van tijd weg. Op mijn vierentwintigste ben ik alsnog geopereerd, maar angst voor de witte jassen had ik toen gelukkig niet meer.

Sinds mijn elfde reizen wij regelmatig af naar de Kapel in 't Zand. Het is alsof dat blijde gevoel van achtenveertig jaar geleden toen wij bij Maria aankwamen, samen baden, een kaarsje opstaken en water dronken, ons steeds achtervolgt. Maar bovenal ben ik Maria en het heilig water nog steeds dankbaar dat ze mij als jochie uit het ziekenhuis hebben kunnen houden.”

Jan van der Zandt m.s.c.

Opgetekend tijdens de Sinti-bedevaart Roermond 2006

Noodhulpverlening

Als de oplossing in het stelen zit...

Plotseling komen er vier mannen op hem af: “Pater, u moet ons helpen,” roept de een, terwijl de anderen snel dichterbij komen. Zij zetten de hulpvraag kracht bij: “We hebben niets meer te eten en geen geld om van te leven. Onze kinderen zijn ziek, er zijn medicijnen nodig, de dokter kunnen we niet betalen.” Op een gegeven moment praten ze allemaal door elkaar. Achteraf blijkt deze kennismaking met de pastor een voorproefje te zijn van een ingewikkelde kwestie die meerdere hulpverleners en vrijwilligers enkele maanden zal bezighouden.

Het probleem start met een incident in een gokhal. Enkele mannen worden daarbij door een bewakingscamera opgemerkt en als verdachten door justitie achtervolgd. Zij zijn allen afkomstig uit één grote Roma-familie maar wonen verspreid over het land. Er volgen politie-invallen in hun woningen, verschillenden worden opgepakt en in hechtenis genomen. Dege-
nen die de dans ontspringen verlaten uit angst hun woonplaats en slaan met vrouw en kinde-
ren op de vlucht. Bij gebrek aan bewijs worden de mannen weer vrijgelaten, maar de schrik
voor politie en justitie zit er inmiddels goed in. Ook zij verlaten hun huizen en trekken bij
familie in aan de andere kant van het land, ver van de plek des onheils. Maar dan begint de
ellende pas goed.

Ten einde raad

De gezinnen waarbij men intrek neemt wonen in rijtjeshuizen, zijn kinderrijk en hebben het
zelf niet breed. Ineens moeten huis en eten met velen worden gedeeld. De omgeving klaagt
vanwege overlast. Het geld raakt op, want de uitkeringen van de vluchtelingen zijn inmiddels
stopgezet. Schulden stapelen zich op bij water- en elektriciteitsbedrijven. De directe oplossing
voor de problemen lijkt te zijn gevonden wanneer drie vrouwen, allemaal moeders van kroost-
rijke gezinnen, besluiten te gaan stelen, ergens in Nederland, in ieder geval ver weg. Even
gaat dat goed, totdat ze alledrie op heterdaad worden betrapt en in de gevangenis belanden.
Wanneer ze een maand vastzitten zijn de mannen - temidden van al hun kinderen - ten einde
raad en kloppen ze op de deur van de pastoor die ze moet helpen.

Wat nu?

Het eerste wat moet gebeuren omwille van de kinderen, is schorsing voor de vrouwen aanvrage-
n bij de rechtbank. Voor twee lukt dat, de derde blijft nog enkele maanden in detentie.
Daarnaast zijn financiële middelen dringend noodzakelijk voor het dagelijkse levensonder-
houd van tien volwassenen en vijftien kinderen onder de tien jaar. Dat wordt brieven schrijven
aan fondsen en weldoeners benaderen. De maatschappelijke dienstverlening stelt meer uren
beschikbaar om de zaken voor de inmiddels vijf betrokken gezinnen te ordenen. Na enkele
weken lijkt er enige lijn te komen in de structurele hulpverlening en gaan enkele kinderen
weer naar school.

Buiten de boot

De Roma zelf wijten de moeilijkheden waarin zij zijn terechtgekomen voor een groot deel aan
hun miserabele positie in de samenleving. Mannen noch vrouwen van de vijf betrokken ge-
zinnen hebben werk, slechts enkelen bezitten een verblijfsvergunning. Men beheerst de Ne-
derlandse taal niet goed. Kleine kinderen gaan niet naar school, de wat ouderen volgen onre-
gelmatig onderwijs en niemand die daarop let. De individuele gezinnen zijn te weinig betrok-
ken bij het gemeenschapsleven in hun omgeving. Hun positie in de samenleving is zeer
kwetsbaar. Om samen met hen de draad weer op te pakken zijn er vertrouwensmensen nodig.
Ook voor de Roma zelf is het een leerproces. Werken aan een eigen positieverbetering moet
groeien, hoewel voor sommigen de weg erg lang is. Stapje voor stapje moet het uiteindelijke
doel toch te bereiken zijn.

PWN-Brief

Pastoraat voor woonwagbewoners, Sinti en Roma in Nederland

De *PWN-Brief* is een viermaandelijke uitgave van het Pastoraat Woonwagbewoners in Nederland, Emmaplein 19-21, 5211 VZ 's-Hertogenbosch
Tel. 073 - 6921399
Fax. 073 - 6921322
E-mail: pwin@tiscali.nl
Meer info onder: www.rkdiaconie.nl

Interviews en teksten:
Jan van der Zandt m.s.c.
Hélène van Hout

Lay-out en eindredactie:
Hélène van Hout

Uw vrijwillige bijdrage is welkom op bankrekening 12.19.05.101 of gironummer 3607300 t.n.v. Pastoraat Woonwagbewoners in Nederland te 's-Hertogenbosch.

PWN-Brief, nr. 2 - augustus 2006

In dit nummer onder andere:

* Landelijke studiedag PWN op woensdag 27 september te 's-Hertogenbosch.

* *Inleiding op het binnenkort te verschijnen Auschwitz-bulletin (reis van Sinti en Roma van 1 tot en met 6 mei 2006 naar Auschwitz).*

* *Terugblik vijftiendertigste Sinti-bedeavaart naar Roermond.*

* *Noodhulpverlening*

Oplage: 1000 exemplaren

ENKELE NUTTIGE ADRESSEN

* **Landelijke Sinti en Roma Organisatie (LSRO)**, Oranjestraat 75 A, 5682 CB Best.
Tel. 0499 - 379471. Fax. 0499 - 377868; e-mail: info@sintienroma.nl
website: www.sintienroma.nl

* **Landelijke Roma Stichting 'Roma Emancipatie'**, Gerrit van der Veenplein 12, 5348 RG Oss.
Tel./fax. 0412 - 651346, e-mail: romaemancipatie@wanadoo.nl
website: www.roma-emancipatie.org

* **Stichting Rechtsherstel Sinti en Roma (SRSR)**, Vondellaan 138, 3521 GH Utrecht.
Tel. 030 - 2819955, e-mail: info@srsr.nl
website: www.srsr.nl

* **Kapel in 't Zand**, Centrum de Kapel, Bert Simons, pastorale werker, Heinsbergerweg 2, 6045 CH Roermond. Tel. 0475 - 315461, e-mail: b.simons@centrumdekapel.nl

* **Nederlands Auschwitz Comité**, Postbus 74131, 1070 BC Amsterdam.
Tel./fax. 020 - 6723388, e-mail: info@auschwitz.nl
website: www.auschwitz.nl